

6 Opitaan leikkien ja toimien

Tässä oppaassa toiminnallisella oppimisella tarkoitetaan opetuksen toiminnallisuutta ja kokonaisvaltaisia menetelmiä, joissa ei ole tavoitteena harjoitella pelkästään yhtä akateemista tehtävää tai taitoa vaan huomioida laajempia kokonaisuuksia.

Toiminnallisessa oppimisessa oppija nähdään aktiivisena toimijana, joka hyödyntää oppimisympäristönsä resursseja. Kehollinen ja kokemuksellinen oppiminen, jossa toimitaan fyysisesti ja käytetään aisteja, luo elämyksellisiä oppimiskokemuksia ja kokemuksen osallisuudesta. Leikkisyys ja pelillisyyys ruokkivat lapsen luontaista uteliaisuutta, jota hyödynnetään käyttämällä kiinnostavia ja mukaviksi koettuja oppimateriaaleja. Myös digitaalinen toimintaympäristö on lapselle leikin ympäristö, jolloin hän kokee tekemisen palkitsevaksi ja sisäisesti motivoivaksi. Opettaja varmistaa suunnittelulla ja ohjaamisella, että toiminnallisissa oppimistilanteissa vahvistetaan ja ylläpidetään luottamusta, itsetuntoa, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta.

Toiminnalliset menetelmät sopivat erityisen hyvin kielen oppimiseen. Toiminnallisuus aktivoi, ja arkakin kielenkäyttäjät uskaltavat puhumaan toimintaan keskittyessään. Menetelmiä valitessaan kannattaa ottaa huomioon harjoituksen soveltamisen mahdollisuudet: oikein valittu tehtävä antaa haastetta eritasoisille suomen kielen osaajille.

Toiminnallisuuden piirteitä ovat toiminnan tarkoituksellisuus ja merkityksellisyys, oppijan mahdollisuus ja kyky valita eri vaihtoehdoista sekä oman toiminnan reflektio ja säätely.

6.1 Toimintavinkkejä ja esimerkkejä

Vinkki 1: Ole aktiivisen toiminnan mahdollistaja! Opettajan tehtävänä on mahdollistaa oppimisen monimuotoisuus: hän tarjoaa toimintaan ja sen kehittämiseen ohjaavat resurssit. Hänet nähdään tällöin toiminnan mahdollistajana, fasilitaattorina, joka aktiivisesti ohjaa lapsia tekemään ja kokeilemaan itse. Oppija ottaa helposti passiivisen kuuntelijan roolin, jollei opettaja tietoisesti ja aktiivisesti ruoki toiminnallisuutta leikein ja peleihin sekä liikunnallisten tuokioiden ja draaman keinoin.

Vinkki 2: Suunnittele toiminta joustavaksi. Toiminnallisia työtapoja käytettäessä ohjaajan on oltava joustava ja valmis muuttamaan suunnitelmaa tilanteen mukaan. Jotta suunnitelmaa voi muuttaa sujuvasti, on oltava varasuunnitelma. Jokaisen osallistujan tulee tietää, mitä tapahtuu, miten ja miksi. Kaiken toiminnan alussa onkin tärkeää sopia toiminnan tavoitteista, pelisäännöistä ja osallistumisesta. Toiminnan päätyttyä on tärkeää kerätä osallistujilta palautetta ja arvioida prosessia. Tämä antaa valmiuksia tuleviin oppimistilanteisiin.

Projektioppimisen vaiheet

(Mukaillen Norrena 2016)

ALOITUS

- suunnittelu, prosessin avaaminen
- millaisia vahvuuksia tarvitaan
- sovitaan tavoitteista ja työnjaosta

TIEDONHAKU

- mihin ongelmaan ollaan hakemassa ratkaisua
- mistä ja millaista tietoa haetaan
- mitä jo tiedetään asiasta

SOVELTAMINEN

- hankittua tietoa yhdistellään aiempaan tietoon ja työestetään
- testataan tiedon soveltamista

ESITTÄMINEN

- näkyvyyttä tehdylle työlle
- oman oppimisen jakaminen muille

ARVIOINTI

- tavoitteiden saavuttaminen
- työskentelyn arvioiminen

Sivun 86 kaaviossa kuvataan projektioppimisen mallin avulla oppimisprosessin etenemistä. Alla esitellään esimerkki projektioppimisesta.

Esimerkki: Reitin kulkeminen ja matkan mittaaminen

Tehtävä ja tavoite: Tehtävänä liikkua sovittu reitti koulun alueella ja mitata (askelin) kuljettu matka. Tavoitteena on rikastuttaa matkaan ja mittaamiseen liittyvää sanastoa, arvioida kuljettua matkaa ja tutkia mittaustuloksia, mikä vahvistaa tilan, numeraalien ja mittayksiköiden hahmottamista. Tehtävän vaikeustasoa voi säädellä ja soveltaa sitä erilaisille oppijoille pienistä laskutaitoisista aina yläkoululaisiin asti.

Aloitus: Opettaja esittelee tehtävän. Hän on suunnitellut reitin välietappeineen, tai ryhmä suunnittelee sen itse. Opettaja voi tehdä valmiiksi lomakkeen mittaustuloksia varten (ks. esimerkki s. 88), tai lapset tai nuoret voivat itse kirjata paperille tarvittavat tiedot.

Tiedonhaku: Tarkastellaan sovittua matkaa etukäteen. Päätetään, mikä on askel. Ei miniaskeleita eikä harppomista – tässä tulee hyvää kuvailevaa sanastoa. Voidaan jo tässä kohdassa tehdä havaintoja oppijoiden askelpituuksien eroista. Vaikuttavatko vaatteet? Onko matkan varrella portaita, ja saako portaita hyppiä useita kerralla vai kuljetaanko vuorotahtia askelmalta askelmalle?

Soveltaminen: Sovitaan, miten matka kuljetaan. Lähdetäänkö liikkeelle pareittain kaikki samaan aikaan vai pienin väliajoin? Kuljetaan sovittu matka ja pysähdytään sovitusti välietappien kohdalle merkitsemään askelmääriä. Mahdollisuuksien mukaan ryhmäläiset voivat hyödyntää tehtävässä askelmittaria, mutta sopivan lyhyiden välimatkojen askelmäärän pystyy hyvin laskemaan ilman apuvälineitä.

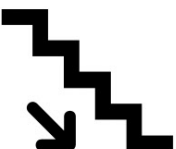

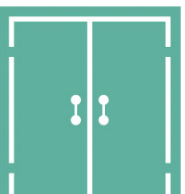
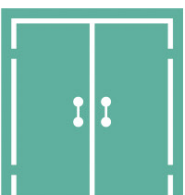

Esittäminen: Tarkastellaan saatuja mittaustuloksia. Pohditaan, miksi askelmäärät ovat erilaisia. Edistyneempien oppijoiden kanssa voidaan laskea, mikä on kuljettu matka metreissä.

Arviointi: Pohditaan omaa ja koko ryhmän toimintaa. Olivatko saadut ohjeet riittävät ja ymmärrettävät? Mikä yllätti, ja mikä oli odotettua? Mitä voisi tehdä toisin? Voidaan keskustella esimerkiksi siitä, toimivatko kaikki ohjeiden mukaan, huijasiko joku ja miten kohdellaan suuremman askelmäärän mitannutta kaveria.

Laske askeleet!

Nimi:

mistä mihin	askelten määrä
luokasta 	portaiden alkuun
portaiden alusta 	ulko-ovelle
ulko-ovelta 	kirjastoon

Mikä matkoista oli pisin? Merkitse rastilla.

Saivatko kaikki saman verran askeleita?

Mittaa, kuinka pitkä askel sinulla on: _____

Vinkki 3: Yhteistoiminnallisuus = vuorovaikutuksen hyödyn

maksimointia! Yhteistoiminnallisessa oppimistilanteessa, kuten esimerkiksi ryhmätöissä, projekteissa ja vertaisoppimisessa, ryhmäläiset (luokka tai pienryhmät) työskentelevät yhdessä käyttäen hyväksi kaikkien ryhmän jäsenten vahvuuksia. Sosiaalinen vuorovaikutus ryhmäläisten välillä mahdollistaa oman oppimisen jakamisen ja toisilta oppimisen. Lisäksi se varmistaa kaikkien osallistumisen toimintaan. Seuraavassa on esimerkit eri ikäryhmille sopivista yhteistoimintamenetelmistä.

Esimerkki: Pienimmätkin oppijat mukaan tarinankerrontaan!

Tehtävä ja tavoite: Tehtävässä tarina muotoutuu opettajan apukysymysten avulla oppijoiden kerronnasta. Tavoitteena on saada jokaisen läsnäolo ja osallisuus tarinassa näkyväksi. Tarinankerronnassa ovat esillä kaikki kielen oppimisen osa-alueet.

Nopea sovellus: Opettaja antaa oppijoiden valita valmiista hahmoista itselleen mieluisat. Hän kirjaa muistiin muutamia hahmon ominaisuuksia, jotka voivat olla esimerkiksi samoja kuin lapsella.

Työläämpö sovellus: Oppijat ja opettaja suunnittelevat omat tarinahahmot esimerkiksi piirtämällä, muovailemalla tai askartelemalla. Aivan pienten kanssa opettaja kyselee, millaisia ominaisuuksia lapsen valitsemalla tai suunnittele-malla hahmolla on, mistä tämä pitää ja mitä tämä haluaisi tarinassa tehdä. Edistyneemmät voivat kirjoittaa hahmostaan itse opettajan antamien apukysymysten avulla: kuka, minkä ikäinen, mistä pitää ja mitä tekee?

Valmistelu: Tarinahahmoja pitää olla yhtä monta kuin ryhmässä on lapsia. Opettaja voi olla mukana omalla hahmollaan tai toimia kertojana.

Eteneminen: Opettaja aloittaa tarinan olipa kerran... Hän voi tarpeen mukaan kehittää tarinaan alun, josta oppijat jatkavat. Opettaja pitää huolta, että kaikki hahmot (oppijat) ovat tarinassa esillä positiivisissa rooleissa. Opettajan kannattaa kerrata tarinan kulkua sen edetessä, jotta kaikki pysyvät mukana. Tarina voi olla muutaman lauseen pituinen, tai sitä voidaan oppijoiden kielitaidon mukaisesti jatkaa pitkäksi kertomukseksi. Mahdollisuuksien mukaan kerrontaa voidaan tallentaa ja hyödyntää sitä myöhemmin esimerkiksi kirjoitetussa muodossa.

Esimerkki: Opitaan yhdessä!

Kokeile oppijoiden kanssa oppimiskahvilamenetelmää (*learning cafe*). Menetelmään suositellaan isompaa, vähintään 12 lapsen tai nuoren ryhmää, mutta aktiivisessa ryhmässä se onnistuu pienemmälläkin ryhmäkoolla. Ryhmien koot voivat olla esimerkiksi 3 x 4 oppijaa, 2 x 3 oppijaa ja 3 x 3 oppijaa.

Tehtävä ja tavoite: Oppimiskahvila on yhteistoimintamenetelmä, jonka tavoitteena on tarjota ideoiden rikastuttamista ja toisilta oppimista. Oppimiskahvilassa korostuu pienryhmässä toteutuva keskustelu, jossa tuodaan esiin omia näkemyksiä ja pyritään löytämään yhteinen ymmärrys asiasta.

Valmistelu: Oppimiskahvilan ympäristön täytyy olla toimiva – tarvitaan yhtä monta pöytäryhmää kuin muodostettavia pienryhmiäkin. Työskentelyn avuksi varataan paperia ja kyniä, mahdollisesti iso paperi esiteltävää julistetta varten. Opettaja voi kirjoittaa kaikkien näkyviin apukysymyksiä, joilla pidetään keskustelua käynnissä.

Eteneminen:

1. Opettaja esittelee opittavan asian, käytettävissä olevat tiedonhankintavälineet (kirja, moniste, video, tietokannat...) ja oppimiskahvilan idean.
2. Opettaja jakaa oppijat pienryhmiin. Jokaisella pienryhmällä on oma aiheensa, josta se kerää tietoa.
3. Pienryhmä valitsee joukostaan kirjurin, joka on samalla oman pöytänsä puheenjohtaja. Pienryhmä keskustelee aiheestaan, ja kirjurina toimiva puheenjohtaja tekee sen pohjalta muistiinpanoja tai julisteen.
4. Puheenjohtaja huolehtii, että ryhmä pysyy tehtävässään ja että jokaisen ääni tulee kuuluviin ainakin kerran. Sopiva keskusteluaika riippuu oppijoiden iästä ja keskustelutaidoista. Sen jälkeen puheenjohtajat jäävät omiin pöytiinsä, ja muut pienryhmäläiset siirtyvät seuraavaan pöytään.
5. Puheenjohtajat esittelevät edellisen ryhmän keskustelun uudelle pienryhmälle, jonka tehtävänä on täydentää aihetta kommentein ja kysymyksin. Puheenjohtaja kirjaa ylös ryhmän esittämiä asioita. Tarkoituksena on pitää keskustelu ideoivana, ei tyrmätä aiemman ryhmän ajatuksia.
6. Ryhmien liikkuminen jatkuu, kunnes pienryhmät ovat kiertäneet kaikki pöydät.
7. Puheenjohtajat esittelevät pienryhmien yhteiset tuotokset koko ryhmälle.

Tärkeää: Kaikki ideat ovat tervetulleita – myös ne vilskeimmät – ja jokaisen osallistujan idea on yhtä arvokas! Opettaja valvoo pienryhmien toimintaa ja on valmiina tarjoamaan apuaan, jos keskustelu ei käynnisty tai jäsenet eivät pääse yhteisymmärrykseen.

Aiheita:

- Suomen luonto tutuksi: puut, eläimet, syötävät kasvit, jokamiehen oikeudet, vesistö ja eläinten talvi
- kirjallisuuspiirin keskustelu yhdessä luetun kirjan eri hahmoista tai tapahtumista
- sanavaraston kasvattaminen: ryhmäläiset tuottavat teemoihin liittyviä sanoja tai lauseita, joissa sanoja voidaan käyttää.
- käyttäytymissäännöt eri ympäristöissä ja tilanteissa
- kierrättäminen: paperi, metalli, lasi, biojäte ja sekajäte
- urheilulajit
- koulun tapahtumat (juhlat, teemapäivät, retket, vierailut)

Vinkki 4: Hyvin suunniteltu työnjako varmistaa koko ryhmän aktiivisen ja yhtäläisen osallistumisen. Yhteistoiminnallinen oppiminen tekee mahdolliseksi oppijoiden välisen suoran vuorovaikutuksen, jolloin he voivat toisilleen puhuessaan kehittää ajatuksiaan. Ryhmässä toimiessaan jäsenet ovat positiivisella tavalla riippuvaisia toisistaan: oma työpanos hyödyttää koko ryhmän työpanosta, ja jokainen oppija on omalla tavallaan korvaamaton työn loppuun saattamiseksi. Kuitenkin jokaisella on ryhmässä yksilöllinen vastuu viedä tehtävää eteenpäin ja esimerkiksi arviointi voi kohdistua myös jokaisen ryhmäläisen yksilölliseen osuuteen. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa oppijoilla on mahdollisuus harjoitella toiminnan prosessointia suunnittelusta alkaen.

Vinkki 5: Erityissanastoakin opitaan toimimalla. Toiminnallisen kielikäsitteilyn mukaan oppiminen tapahtuu luonnollisissa tilanteissa, joissa oppijat käyttävät kieltä yhdessä toimiessaan. Arkipäiväisen kielenkäytön lisäksi opitaan myös erityissanastoa. Se tapahtuu toiminnallisilla teemakerroilla, joita voivat olla esimerkiksi vuodenkiertoon ja juhlapäiviin liittyvät leipomiset, ruuanlaitto, kylvöpuukat ja askartelu. Toiminnallisissa oppimistuokioissa monimuotoinen tekstiympäristö, jota on esimerkiksi peleissä, toimintaohjeissa ja resepteissä, tukee ja vahvistaa oppijoiden monilukutaitoa.

Vinkki 6: Kaikki aistit käyttöön oppimista tukemaan. Oppiminen on parhaimmillaan monikanavaista, mikä tarkoittaa asioiden omaksumista eri menetelmien avulla. Monikanavaisuuden yhteydessä voidaan puhua moniaistikanavaisuudesta, jolloin oppimisen menetelmissä hyödynnetään useita aisteja. Kun usealle aistikanavalle tarjotaan monenlaista aktivointia, opetustilanne synnyttää nopeasti pysyvää oppimista ja auttaa taitojen omaksumista.

Eri aistien käyttö saattaa tuoda myös oppimisen pulmatilanteisiin ja haasteisiin helpotusta; olemmehan kaikki erilaisia oppijoita. *Visuaalinen oppija* oppii parhaiten näkemällä, joten hän hyötyy kokonaisuuksien esittämisestä taulukoina, kuvakollaaseina tai julisteina. *Auditiivinen oppija* hyödyntää kuuloaistiaan ja kykenee yhdistelemään opittavia asioita kuulonsa varassa, esimerkiksi sana-assosiaatioita muodostaen ja sanoilla leikitellen. *Kinesteettinen oppija* hyötyy

menetelmistä, joissa käytetään liikettä ja tekemistä. Liike auttaa häntä keskittymään, tukee liikunnallisuutta ja antaa aivoille lepotauon oppitunnin aikana. Se saattaa auttaa näkemään jo opitun asian uudesta näkökulmasta tai opettaa uuden asian. *Taktiiliselle oppijalle* mieleenpainuvimman muistijäljen tarjoavat käsin tekeminen ja koskettaminen, jolloin opitun asian voidaan sanoa siirtyvän ”käsistä aivoihin”.

Suomi-koulussa kielen ja kulttuurin opetus on usein ainerajoja ylittävää ja kokonaisvaltaista. Monikanavaiset menetelmät sopivatkin hyvin Suomi-koulun opetukseen. Siinä voidaan hyödyntää myös erillisiä aistityöpajoja, joissa oppimisympäristö tarjoaa esimerkiksi tuoksuja, ääniä, erilaisia muotoja ja tekstuuria. Aistimuksiin voidaan liittää sanojen opiskelua (mikä, millainen).

Lisätietoa aiheesta:

<https://www.liikkuvakoulu.fi/ideat/peppu-irti-penkista>

6.2 Tuntisuunnitelmaesimerkkejä

6.2.1 Esimerkkipohja tunnin suunnitteluun

Pohja perustuu Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/suomi-koulujen-opetussuunnitelmasuositus-2015> Voit myös tulostaa pohjan ([liite 7](#)).

Oppitunnin aihe _____

Tavoitteina on

- tutustua käsiteltävään aiheeseen
- nimetä aihepiirin keskeisiä käsitteitä
- tukea oppijan kielellistä ilmaisua
- harjoitella monipuolisesti sanaston käyttöä ja kielen rakenteita
- vahvistaa jo opittuja taitoja.

Aika:

- tunnin tai projektin kesto
- ajankäyttö oppitunnin eri osa-alueisiin

Toteutus:

- Kerrotaan, mitä ja miten tehdään.
- Varmistetaan, että kaikki ymmärtävät, mistä on kyse.
- Johdatetaan aiheen pariin.
- Laajennetaan aiheen käsittelyä.
- Mainitaan tunnilla käsiteltävät harjoitukset ja tehtävät.

- Tehtävien laatimisessa rajana on vain opettajan mielikuvitus.

Arviointi:

- Opetuskokonaisuuden lopussa tai projektin valmistuttua arvioidaan tavoitteiden pohjalta, mitä on opittu tietyn oppitunnin tai projektin aikana. Tehtävä(t) arvioidaan eteenpäin suuntaavasti: Mitä olet oppinut nyt? Mihin kiinnitetään seuraavaksi huomiota?
- Opettaja kiinnittää huomiota kielelliseen ilmaisuun: Mikä on onnistunut hyvin, ja mitä pitää vielä harjoitella? Jos oppija, jolla on ollut esimerkiksi hankaluuksia muistaa kirjoittaa oikein pitkät vokaalit tai kaksoiskonsonantit, on niissä nyt onnistunut, hän ansaitsee kehuja.
- Opettaja kiinnittää oppitunnilla harjoituksia tehtäessä huomiota kielellisiin ongelma-kohtiin.

6.2.2 Etäleivonta

Tärkeitä asioita etäleivontatunteja suunniteltaessa

- **Mikä on opetussuunnitelman pohjalta tunnin päätavoite?** Tämän tunnin tavoitteena on ohjeiden kuunteleminen ja niiden mukaan toimiminen sekä sana- ja ilmaisuvarannon laajentaminen. Mieti myös **muita tavoitteita kuten tiedollisia, taidollisia tai sosiaalisia.**
- **Mitä asioita tunnilla käsitellään?** Tällä oppitunnilla perehdytään muutama erillaiseen suomalaiseen pääsiäisstraditioon ja opetellaan pääsiäisaiheista sanastoa. Leivonnan yhteydessä kerrataan lukusanoja ja leivontaan liittyvää sanastoa ja harjoitellaan kuullun ymmärtämistä.
- **Millä tavoin asioita käsitellään?** Työtapoina ovat demonstraatio, opetuskeskustelu ja yhdessä aktiivisesti toimiminen.
- **Mitä muuta tunnilla tulee huomioida?** Etätunneilla tulee ottaa huomioon se, että opettaja ei pysty neuvomaan ketään kädestä pitäen eikä näe tarkasti, mitä ryhmäläinen on tehnyt tai tekemässä. Ruudulla näkyvän kuvan lisäksi avainasemassa on sanallinen kommunikointi oppijan kanssa. Annettujen ohjeiden tulee olla yksiselitteisiä ja riittävän lyhyitä, niin että jokainen tunnille osallistuva pystyy toimimaan niiden mukaisesti. Lisäksi opetuksen etenemistahdin tulee olla riittävän rauhallinen, jotta kaikki oppijat pysyvät mukana eri työvaiheissa.

Kuinka kauan aikaa eri työvaiheisiin kuluu? Etäopetustunneilla ryhmän on hyvä seurata samoja rutiineja kuin lähiopetuksessakin. Tällä kokonaiskestoltaan on 60 minuutin tunnilla ajoitus on seuraava:

- Aloitusrutiinit, joissa todetaan läsnäolijat ja katsotaan ryhmän omasta kalenterista päivämäärä. Keskustellaan käsillä olevasta vuodenajasta ja kerrataan kuukausia ja numeroita. Samalla orientoidutaan käsiteltävään aiheeseen eli lähestyvään pääsiäisen aikaan ja siihen, mitä asioita ja traditioita siihen kuuluu. Vaihe kestää noin 10 minuuttia.

- Seuraavaksi katsotaan leivonnän työvaihekuvat, minkä jälkeen leivotaan yhdessä vaihe vaiheelta. Tämä osuus kestää 25 minuuttia.
- Kakun paistuessa tutustutaan pääsiäiseen liittyvään sanastoon ja traditioihin. Opettajalla on jaetulla näytöllä aiheeseen liittyviä kuvia (esim. Open Innon pääsiäisteemapaketti <https://openinno.fi/wp-content/uploads/2020/Lue-ja-ymmarra-paasiainen-1-1.pdf>), ja lisäksi havainnollistamismateriaalina on virpomisvitsa, jolla opettaja virpoo ja opettaa virpomislorun. Esillä on muita pääsiäiseen liittyviä tavaroita, kuten rairuoho, pieniä koristetipuja ja höyheniä. Tämän osuuden kesto on 18–20 minuuttia eli sen ajan, jonka kakun paistaminen kestää. Jos paistoaika on pidempi kuin tunnin kesto, opetustuokio kestää niin kauan kuin tuntia on jäljellä. Vanhemmille kerrotaan jo etukäteen raaka-ainelistan lähettämisen yhteydessä, että leivonnainen valmistuu tunnin loppumisen jälkeen.
- Lopetusvaiheessa opettaja kyselee ryhmältä päivän aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja pyytää kaikkia esittelemään valmiit kakkunsa. Hän pitää huolta, että kaikki – myös ne hiljaiset, jotka eivät oma-aloitteisesti juuri puhu – sanovat jotain. Lapsen tai nuoren on usein helpompi kertoa omasta toiminnastaan tai esitellä leipomustaan kuin ottaa oma-aloitteisesti puheenvuoro. Tässä vaiheessa ryhmäläisiltä voi myös kysyä, mitä he oppivat tällä kerralla. Tunnin lopetuksessa joko sovitaan jatkosta (esim. lapset laittavat omaan WhatsApp-ryhmään kuvia kakuistaan) tai tiedotetaan seuraavasta koulukerrasta. Tämä kestää 5 minuuttia.

Etäleivontatunnin suunnittelun avuksi

Aika ja teema: 60 minuutin etä-opetuskerta, jolloin tutustutaan pääsiäissanaston ja suomalaisten pääsiäistraditioihin ja leivotaan suklaakakku. Tällä tunnilla käytetään lisäksi Open Innon pääsiäisaiheista materiaalipakettiä. <https://openinno.fi/ilmainen-materiaalipaketti/> (Milloin ja kuinka kauan kestää?)

Tavoite: Tutustutaan suomalaisiin pääsiäistraditioihin ja pääsiäiseen liittyvään sanastoon. (Miksi tehdään?)

Sisältö: Leivotaan suklaakakku ja tutustutaan sen paistumisen aikana virpomiseen sekä opetellaan pääsiäissanastoa. (Mitä tehdään?)

Opetusmenetelmä ja toimintatapa-

tai ympäristö: Etäopetus tapahtuu Zoom-yhteydellä, ja oppijat leipovat omissa kodeissaan. Opetusmetodeina ovat opetuskeskustelu ja yhteistoiminnallinen leipominen. Kakku tehdään vaihe vaiheelta yhtäaikaisesti, mutta ryhmäläiset toimivat kotona itsenäisesti yksilöinä. (Miten ja missä tehdään?)

Muuta huomioitavaa: Etäleivontatunteja varten vanhemmille lähetetään hyvissä ajoin lista tarvittavista raaka-aineista ja työvälineistä. Jos jotain pitää valmistella etukäteen kuten esimerkiksi sulttaa voi valmiiksi, siitä informoidaan vanhempia selkeästi. Silti on aina mahdollista, että ryhmäläisiltä puuttuu raaka-aineita, jotkut valmistelut ovat unohtuneet tai työvaiheita jää välistä keskittymisen herpaantumisen tai jonkin muun opettajasta riippumattoman syyn vuoksi.

Etäopetuksessa on tärkeää, että sekä opettaja että oppijat vanhempien noudattavat tarkasti annettuja ohjeita ja toimivat niiden mukaan. Jos näyttää siltä, että oppija on aivan hukassa eikä enää tiedä, miten toimia, kannattaa pyytää hänen vanhempansa avuksi auttamaan. On tärkeää rauhoittaa tilanne, jotta oppijalle ei tule tunnetta, että hän ei selviydy tai ymmärrä opetuksesta

riittävästi. Tarvittaessa apuopettaja – jos sellainen on käytettävissä – voi ottaa tämän oppijan virtuaaliseen kokoushuoneeseen (*breakout room*) ja ohjata häntä kielellä, jota hän parhaiten ymmärtää. Ryhmän varsinainen opettaja jatkaa oppituntia muiden kanssa. Jos ryhmässä on paljon eri-ikäisiä ja taitotasoltaan erilaisia oppijoita, pienimpien on hyvä seurata tuntia vanhemman kanssa ja leipoa yhdessä aikuisen kanssa.

Välineet, materiaalit ja eriyttäminen

(Mitä tarvitaan?)

6.2.3 Museoretki taidenäyttelyyn

Tärkeitä asioita museoretkeä suunniteltaessa

- **Mikä on opetussuunnitelman pohjalta tunnin päätavoite?** Päätavoitteena on tutustua kuvataiteeseen ja siihen liittyvään erityissanastoon.
- **Mitkä ovat muut tavoitteet, kuten tiedolliset, taidolliset tai sosiaaliset?** Tiedollisina ja taidollisina tavoitteina on harjoitella yksityiskohtien havaitsemista ja soveltaa jo olemassa olevaa sanastoa maalausten aihe-

piiriin ja kuvasta kertomiseen. Lisäksi oppijat harjoittelevat sosiaalisia taitoja: kuinka käyttäytyään museossa tai yleensäkin tilassa, jossa on paljon muitakin ihmisiä?

- **Mitä asioita tunnilla käsitellään?** Retkellä voidaan käsitellä esimerkiksi näyttelyyn liittyviä asioita, kuten teemaa, ja perehtyä taiteilijaan tai taiteilijoihin sekä heidän elinaikansa merkkitapahtumiin. Kannattaa ottaa huomioon, että kokonaisen näyttelyn katsominen voi olla aivan liian vaikeaa ja työlästä, ja nostaa sen sijaan esille joitakin yksittäisiä osa-alueita oppijoiden ikä- ja kielitaidon mukaan.
- **Millä tavoin asioita käsitellään?** Näyttelyn teemoja ja maalausten aihepiirejä käsitellään osallistujien ikätason mukaan. Jokaiselle annetaan pieni tulostettu kuva jostakin maalauksen yksityiskohdasta. Tehtävänä on etsiä taulu, josta kuva on, ja ottaa kuva sekä taulusta ja omasta kuvasta. Tulostettu kuva esitetään oppijoille ”palapelin puuttuvana palasena”. Kun taulu, josta palanen puuttuu, on löydetty, otetaan siitä siis kuva yhdessä palasen kanssa. Sujuvasti lukevat oppijat voivat lisäksi lukea näyttelystä kertovia selostuksia, ja aihetta sanoitetaan suomeksi heidän kanssaan.
- **Mitä muuta tunnilla tulee huomioida?** Koska oppitunti pidetään museossa, muut tilassa olijat tulee ottaa huomioon: tarvitaan sekä hillittyä äänenkäyttöä että käytöstä.

Kuinka kauan aikaa eri työvaiheisiin kuluu?

Koulun ulkopuolisilla retkillä ryhmän on hyvä seurata samoja rutiineja kuin lähiopetuksessakin. Tällä kokonaiskestoltaan 75 minuutin tunnilla ajoitus on seuraava:

- Aloitusrutiinit tehdään joko museon ulkopuolella tai muussa rauhallisessa tilassa. Tämän lisäksi orientoidutaan retkellä käsiteltäviin aiheisiin eli näyttelyyn ja siihen, mitä asioita ja huomioitavia seikkoja siihen sisältyy. Vaihe kestää noin 10 minuuttia.
- Seuraavaksi siirrytään ryhmänä museon tai näyttelyn tiloihin, missä ja kaannutaan ennalta sovittuihin pienryhmiin näyttelyyn tutustumiseksi. Jokaisessa ryhmässä täytyy olla mukana yksi aikuinen.
- Pienryhmät kiertävät näyttelyä omaan tahtiinsa ja etsivät maalauksista oppijoiden saamia tulostettuja ”puuttuvia palasia”. Ne on käyty kuvaamassa aiemmin, ja aiheet oli valittu siten, että jokaiselle tulee hieman erilainen aihe ja teema esiteltäväksi kuin toisille. Esimerkiksi yhdellä on kuva pärekorista, toisella veneestä, kolmannella talvisesta maisemasta ja neljännellä muotokuvasta. Tämä vaihe kestää noin 40–45 minuuttia. Retkeläisistä huomaan noin puolen tunnin jälkeen, että he alkavat väsyä ja kyllästyä taulujen katselemiseen varsinkin sen jälkeen, kun he ovat löytäneet oman maalauksensa.
- Retken lopussa koko iso ryhmä kokoontuu tekemään yhteenvetoa sopivaan rauhalliseen tilaan. Jokainen ryhmäläinen esittelee sekä saamansa ”puuttuvan palasen” että itse ottamansa taulukuvan. Edistyneiltä oppijoilta vaaditaan seikkaperäisempää ja monivaiheisempaa selostusta taulusta, ja opettaja esittää lisäksi tarkentavia kysymyksiä aihepiiriin laajentamiseksi. Aloittelijat esittelevät lähinnä, mitä omassa kuvassa näkyy ja mitä taulu esittää. Oppija voi halutessaan kääntää itse vapaasti taulunsa nimen suomeksi, mutta tätä ei erikseen vaadita osana taulun esittelyä. Opettaja voi myös sanoa ryhmäläisen esityksen loppuksi taulun virallisen suomenkielisen nimen, jos sellainen on olemassa.

Jokainen saa vuorollaan esitellä oman kuvansa, ja opettaja pitää huolen, että kaikki – myös ne hiljaiset, jotka eivät juuri oma-aloitteisesti puhu – sanovat omalla vuorollaan jotain omasta kuvastaan tai taulustaan. Ujoimmat tai muiden edessä puhumista arastelevat oppijat voivat esitellä omat kuvansa pareittain. Heillä on usein matalampi kynnyks kerton omasta toiminnastaan tai esitellä ottamaansa kuvaa kuin käyttä oma-aloitteisesti puheenvuoroja. Tässä vaiheessa oppijoilta kysytään, mitä he ovat tällä kerralla oppineet. Tätä seuraa tunnin lopetus, jossa myös joko sovitaan jatkosta (esim. lapset laittavat ottamansa kuvat omaan WhatsApp-ryhmään) tai annetaan tietoa seuraavasta koulukerrasta. Tämä vaihe kestää noin 20 minuuttia.

Museoretken tai näyttelykäynnin suunnittelun avuksi

Aika ja teema: 75 minuuttia kestävä museoretki kouluajalla.
(*Milloin ja kuinka kauan kestää?*)

Tavoite: Tutustutaan näyttelyyn ja siihen liittyvään tematiikkaan ja sanastoon tauluista otettujen yksityiskohtakuvien avulla. Opiskeltavat aiheet liittyvät suomen kieleen, Suomen historiaan ja kuvataiteeseen.
(*Miksi tehdään?*)

Sisältö: Kierretään näyttelyä pienryhmissä ja etsitään taulua, josta ”puuttuva pala” on peräisin. Jokaiselle ryhmäläiselle on tulostettu pieni kuva jostain näyttelyn taulun yksityiskohdasta. Hänen tulee löytää taulu, josta kuva on peräisin, ja ottaa itse (tai pyytää aikuista ottamaan) kuva sekä omasta palasestaan että koko taulusta. Jokaiselle on valittu eri aiheita käsittelevä kuva monipuolisen sanaston oppimiseksi ja kertaamiseksi.
(Mitä tehdään?)

Opetusmenetelmä ja toimintatapa- tai ympäristö: Menetelmänä on toiminnallinen oppiminen, jossa oppija on itse aktiivinen ja etsii tietoa. Toteutuspaikkana on museo.
(Miten ja missä tehdään?)

Muuta huomioitavaa: Museokäynti tai muu koulun ulkopuolella tapahtuva retki vaatii opettajalta tai opettajilta paljon ennakkovalmisteluita kuten ryhmävarauksen tekemisen museoon hyvissä ajoin etukäteen, oppimateriaalin ennakkosuunnittelun ja tutustumisen etukäteen näyttelyyn tai museon kokoelmaan. Kannattaa valita riittävän suppea ja rajattu aihe, ettei retki veny liian pitkäksi. Havainnointitehtävässä huomattiin, että oppijoiden mielenkiinto herpaantui heti, kun he olivat löytäneet oman taulunsa. Tämän vuoksi kannattaa valita etsittävät teokset näyttelyn tai kokoelman keskivaiheilta ja loppupuolelta. Sisaruspareille tai kaveruksille annettiin tarkoituksella aivan eri puolilla näyttelyä olevat taulut, niin että he jaksoivat keskittyä etsimiseen siihen saakka, kunnes viimeinenkin kuva oli löytynyt.

Museoretki vaatii yleensä vanhemmilta kuljetus- ja saattoapua. Niinpä retkipäiväksi kannattaa valita sellainen päivä, että vanhemmat ovat saatavilla ja voivat tuoda lapsensa museoon. Vanhemmat voivat joko osallistua omakustanteisesti mukaan retkelle tai vain tuoda ja hakea lapsensa. Pienryhminä liikuttaessa mukana pitää olla useita aikuisia, ja vanhempia voidaan tällöin tarvita mukaan retkelle. Tässä tapauksessa koulu yleensä kustantaa vanhemmalle pääsylipun, jos se on tarpeen.

Välineet, materiaalit ja eriyttäminen: Tarvittava materiaali koostuu taulujen yksityiskohtien kuvista, jotka on otettu ennalta ja tulostettu retkeä varten. (Mitä tarvitaan?)

6.2.4 Oppitunti puistossa, pääaiheena puu

Tavoitteena on opetella puihin, vuodenaikoihin ja ilmansuuntiin liittyvää sanastoa.

Suunnitelma on ehdotus, jota jokainen voi muokata omiin tarpeisiinsa sopivaksi. Tehtäviä on eri-ikäisille ja -tasoisille oppijoille. Kielen vaikeustasoa ja aiheeseen liittyvää sanastoa voi varioida tukemaan parhaiten omaa ryhmää. Minkä tahansa kieliopillisen aiheen voi liittää käytettäviin ohjeistuksiin ja oppijoiden kielellisiin tuotoksiin.

Puistotunti sopii myös toteutettavaksi **koko vuoden projektina** vaikkapa siten, että kolmen kuukauden välein tai vuodenaikojen vaihtuessa käydään samalla paikalla katsomassa, mitä muutoksia on tapahtunut. Tässä yhteydessä voi harjoitella esimerkiksi aikamuotoja: ensimmäisellä kerralla preesens, toisella imperfekti ja kolmannella pluskvamperfekti.

Esivalmistelut:

- On eduksi, jos opettaja on etukäteen selvillä puiston puista.
- Opettaja laatii metsään ja puihin liittyvän sanaston, vanhemmille oppijoille paperille kirjoitettuna, pienemmille kuvina. Sanalistan voi laittaa muovitaskuun, jolloin se pysyy siistinä. Muovin päälle voi tarvittaessa liimata tarran merkiksi siitä, että sana on tunnistettu. Vaihtoehtoisesti voi käyttää tusseja.
- Mukaan otetaan tussit, tarrat ja lankaa tai narua puiden runkojen mittaamiseen.
- Tarvittaessa tulee perehtyä Suomen ja asuinmaan yleisimpiin puulajeihin.
- Mukaan voi ottaa tarvittaessa myös kuvia puista.

Tunnin kulku: Tunnin pituutta voi säädellä käytettävissä olevan ajan mukaan ja jättää tarvittaessa osioita pois tai toistaa jotain.

1. Alkupiiri ja tervehdys
2. Lauletaan tai kuunnellaan laulu, jossa esiintyy puu, esimerkiksi *Koivun oksaan korkealle, Kas kuusen latvassa* tai *Laulu kaupungin puista* (Ella ja Aleks). Jos laulaminen ei ole luontevaa, voi yhtä hyvin lukea puuaiheisia runoja.
3. Suljetaan silmät ja keskitytään kuuntelemaan ympäristön ääniä ja haistelemaan sen tuoksua. Muutaman minuutin kuluttua avataan silmät, ja kukin kertoo aistimistaan äänistä ja tuoksuista.
4. Mietitään, mistä äänet ja tuoksut tulivat. Olivatko ne miellyttäviä vai häiritseviä? Olivatko ne tyypillisiä puistolle, vai voiko niitä aistia muuallakin?
5. Jos olisin puu, mikä puu olisin?
 - Onko runkoni suora vai käyrä? Runko voi heilua eteen- ja taaksepäin sekä sivuille, mutta ei ylös tai alas.
 - Jalkani ovat tukevasti maassa; ne ovat puun juuret.
 - Käsivarteni ovat isot oksat, jotka liikkuvat tuulessa.
 - Sormeni ovat pieniä oksia tai lehtiä, jotka heiluvat usein nopeaankin tahtiin.
 - Voin olla myös mielikuvituspuu, vaikkapa suklaa- tai nallekarkkipuu. Millaiselta se näyttää?
6. Mietitään yhdessä, mitkä ovat Suomen yleisimmät puulajit. Kerrataan, että on havu- ja lehtipuita.
7. Seuraavaksi ryhdytään katsomaan, mitä puita puistossa kasvaa. Löytyykö sieltä ehkä Suomesta tuttuja puita?
8. Kuljeskellaan puun luota toiselle ja vertaillaan niitä keskenään. Mukana on mittanauha, jolla mitataan runkojen ympärysmitta. Etsitään puiston paksuin ja ohuin puu. Onko paksuin samalla pisin?
9. Jokainen oppija valitsee lempipuunsa ja asettuu sen lähelle. Hän tutkii puuta tarkasti ja halaa ja koskettelee sitä.
 - Kukin perustelee, miksi juuri kyseinen puu miellyttää häntä.
 - Valituista puista voi ottaa kuvia. Niistä voi tehdä vaikkapa kollaasin. Myöhemmin kuvia voidaan tarkastella luokassa ja palauttaa mieleen niihin liittyviä sanoja ja tunnelmia.
10. Puusanastoa: *puu, lehtipuu, havupuu, kuusi, mänty, kataja, koivu, leppä, vaahtera, tammi, oksa, latva, lehti, neulanen, runko, juuri, käpy, kaarna ja tuohi.*
11. Mikä ero on puistolla ja metsällä?

12. Jos sanat on kirjoitettu paperille, oppija rastittaa ne sanat, jotka sopivat hänen valitsemaansa puuhun. Sanastoa voi tietenkin tarpeen mukaan laajentaa.
13. Opettajalla voi olla mukanaan puihin liittyviä kuvia, joita katsellaan ja etsitään kuvien yksityiskohtia puiston puista.
14. Oppijat sulkevat silmänsä. Opettaja vie yhden heistä toisen luo, jolloin nämä vaihtavat paikkaa. Toiset avaavat silmänsä ja yrittävät keksiä, ketkä kaksi ovat siirtyneet toisille paikoille.
15. Opettaja on kirjoittanut paperille puihin liittyvien sanojen tavuja (tai puolet sanasta) ja jakanut ne ryhmäläisille. He yrittävät löytää parin omalle tavulle.
16. Seuraavana tehtävänä on kertoa toisille puun tarina. Jokainen sanailee kielitaitotasonsa mukaan esimerkiksi siitä, miten vanha puu on, mitä kaikkea se on jo tarkkaillut paikaltaan ja onko se tyytyväinen kasvupaikkaansa. Millaista sen elämä on eri vuodenaikoina? Mitä se tarvitsee ravinnokseen? Tämän suullisen kertomuksen voi kirjoittaa kotona paperille, jolloin tulee kerratuksi uusien sanojen oikeinkirjoitus.
17. Lapset keräävät puunsa läheltä sinne pudonneita puun osia, kuten oksia, lehtiä ja siemeniä. Tutkitaan niitä yhdessä ja mietitään, mikä tarkoitus niillä voisi olla.
18. Oppijat voivat kertoa tietonsa puiden merkityksestä. Mihin niitä voi käyttää? Ovatko ne tarpeellisia? Voiko niitä kaataa mielin määrin?
19. Mitkä eläimet asuvat puissa? Mitkä käyttävät puun osia ravinnokseen tai pesänsä rakennusaineiksi?
20. Arvausleikissä oppija valitsee jonkin satunnaisen puun, jota hän ryhtyy kuvailemaan. Se, joka ensimmäisenä arvaa oikean puun, saa valita seuraavan. Tätä voi leikkiä myös niin, että arvaajat esittävät kysymyksiä, joihin vastaus on yksinkertaisesti ei tai kyllä.
21. Lopuksi käydään sanasto läpi ja todetaan, kuinka moni sanoista on jäänyt mieleen. Tässä yhteydessä mainitaan myös jokaisen oppijan vahvuus oppitunnilla.